

КОНТРАСТИВНИЙ ПОГЛЯД НА АКЦІОНАЛЬНІСТЬ

Рец. на наукове видання (монографію): *Івановић М. Акционалност – семантика и форма: у савременом украјинском и српском језику / Милена Ивановић. – Београд: Филолошки факултет Универзитета, 2016 (Београд: Чигоја штампа). – 257 с.*

У сучасній лінгвістиці загалом та функційній (функційно-комунікативній) граматиці зокрема студіювання аспектуальності належить до актуальних питань, що мотивовано багатством її семантики, статусом у дієслівній системі української, сербської та інших слов'янських мов, взаємодією з іншими дієслівними та недієслівними категоріями та ін. Саме тому порівняльне дослідження М. Івановић «Акционалност – семантика и форма: у савременом украјинском и српском језику», ґрунтовно представлене авторкою під час Міжнародної наукової конференції «Україністика і слов'янський світ», що відбулася 17 – 19 листопада 2016 року з нагоди 25-річчя україністики на філологічному факультеті Белградського університету (Сербія), заслуговує на увагу мовознавців.

Монографія складається із вступу (с.7–23), основної частини, яку становлять чотири розділи (с. 24–332), висновків (с. 333–344), списку використаної літератури (с. 345–351) та списку джерел – словників і художньої літератури (с. 352–354).

У вступі (Увод) автор подає огляд наукової літератури з проблеми, звертає увагу на особливості акціональності як семантичної категорії та аргументує власні теоретико-методологічні засади студіювання проблеми в зіставному українсько-сербському ↔ сербсько-українському аспекті.

Основні розділи монографії присвячені дослідженню акціональних фазових модифікацій (перший розділ «Акціональне фазне модифікаціє» (с. 34–143)), акціональних детермінативних модифікацій (другий розділ «Акціональне детермінативне модифікаціє» (с. 144–183)), акціональних кількісно-кратних модифікацій (третій розділ «Акціональне плуралне модифікаціє» (с. 184–250)), акціональних кількісно-градуальних модифікацій (четвертий розділ «Акціональне градуелне модифікаціє» (с. 251–332)). З опертям на погляди Ю. Маслова авторка кваліфікує акціональність «као семантичку категоріју у чијој је основи обележаванье начина на који се радња одвија у времену» з диференціюванням акціональних властивостей та акціональних модифікацій, що постає надзвичайно актуальним у сучасній функційно-комунікативній та когнітивній граматиці. Цілком мотивовано М. Івановић до акціональних властивостей зараховує внутрішньо притаманні ознаки ситуації, що зазвичай не виражені формально й відбивають певні параметри перебігу дії в часі взагалі (динамічність / статичність, дуративність / моментальність, мултиплікативність / семель-фактивність). Акціональні модифікації є додатковими ознаками, що вказують на певні змінні параметри перебігу дії в часі та зазвичай виражені формально, до яких цілком логічно віднести початок і завершення, тривалість і ступенювання, градуальність і плуральність, повторюваність і комплікативність та ін. Безперечно, акціональність – надзвичайно глибинна проблема, що успадкувала в своєму вияві багатство семантики колишньої розмаїтої системи темпоральності. У ній приховані минулі й сучасні значеннєві виміри і давнинності, і передминулості, і післяминулості, й одночасного вияву декількох дій і станів тощо. Опертям для сучасних студіювань акціональності у слов'янських мовах може бути і наявність в «індоевропейських мовах **аориста гномічного** (англ. *gnomic aorist*) – вживаного у приказках безвідносно щодо його видо-часового значення; **аориста інгресивного** (аориста інхоативного, аориста починального, аориста інцептивного) (англ. *ingressive aorist*) – позначає початок дії, зміну стану або перехід в інший стан; **аориста простого** (аориста асигматичного, аориста несигматичного), аориста кореневого, аориста сильного, аориста другого) (англ. *asigmatic aorist*) – утворюваний приєднанням закінчення безпосередньо до кореня: старосл. *могъ, може*; аориста сигмального (аориста слабкого, аориста першого) (англ. *sigmatic aorist*) – притаманний суфікс *-s-* (грецьк. *сигма*): старосл. *молихъ – *moli-s-o-m*; **аориста сигматичного нового** (англ. *new sigmatic aorist*) – показник *-s-* (грецьк. *сигма*) приєднується до кореня за допомогою тематичного голосного і кореневий складовий залишається на одному ступені в усій парадигмі, пор. А. старий сигматичний старосл. *несохъ*, сербськ. *плѣтох, рѣкох*; **аориста сигматичного старого** (англ. *old sigmatic aorist*) – у слов'янських мовах характеризується показником *s-* (грецьк. *сигма*), приєднуваним безпосередньо до кореня та подовженням кореневого складового елемента, пор.: аорист новий сигматичний старосл. *басъ – *bod-s-om*; **аориста термінативного** (аориста кінцевого, аориста фінального, аориста результативного, аориста ефективного) (англ. *final aorist*) – вживаний на позначення дії з чітко визначеною граничністю»¹, який або зберігся формально (сербська та інші мови), або ж функційно (українська та інші мови), а в системі акціональності, особливо в численних модифікаціях та усталених моделях останніх, відбиває не лише власний функційний простір, а й регулярно поєднуваний з іншими, витворюючи надзвичайно багаті акціональні комплекси.

У рецензованому дослідженні розмежовано синтетичні засоби вираження акціональної семантики й аналітичні. Під час аналізу аналітичних засобів авторка зазначає: «Када су акционална значења изражена ван глаголске лексеме кроз везу глагола са речима које су лексички носиици тих значења, реч је о **лексичко-синтаксичком нивоу** изражавања акционалности.

¹ Загнітко А.П. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни [Текст] / Анатолій Панасович Загнітко. – Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2012. – С. 60–62.

На овом нивоу разликуємо два типа средстава. Прво, граматикализованије, јесу **аналитичке конструкције**, које смо назвали акционалне конструкције, *сатављене од глагола или, ређе, речце, који су носиоци неког акционалног значења и глагола или именске речи који су носиоци лексичког значења*. Ни овде се не излази ван сфере предиката, али је реч о сложеном предикату.

На нивоу реченице акционална значења могу бити изражена и ван предиката, најчешће кроз његову везу са различитим одредбама које су носиоци одређеног значења (нпр. итеративност)». У такий спосіб розширено плошину анализу засобів вираження семантики акціональності з особливим акцентом на ядрових засобах реалізації такої семантики – різноманітних афіксах. Розглядаючи особливості семантичного багатства акціональності та засобів її вираження в українській та сербській мовах, М. Іванович обґрунтовує необхідність виділення декількох значенневих площин модифікації акціональності: «Семантичку зону модификационе акционалности чине четири комплекса значења: комплекс фазних значења (почетност, интратерминалност и завршеност), комплекс детерминативних значења (делимитативност и пердуративност), комплекс плуралних значења (дистрибутивност, кумулативност, итеративност + акционална својства мултипликативност/семелфактивност) и комплекс градуелних значења (еволутивност, фактитивност, мајоративност, различити типови интензива и деинтензива, суфицитна и дефицитна ексцесивност, сатуративност)». У дослідженні детально, на матеріалі прикладів із художньої літератури та словників, розглянуто усі чотири комплекси акціональних значень – фазовості (починальне, інтратермінальне, завершальне), детермінативності (делімітативне, пердуративне), кратності (дистрибутивне, кумулятивне, ітеративне + мультиплікативне, семельфактивне), градуальності (мајоративне, інтенсивне, деінтенсивне, ексцесивне та ін.).

З-поміж фазових родів дії автор монографії особливу увагу приділяє інхоативу як початку дії з його афіксальними виявами в українській (*за-, по-, роз-*: **заспівати, побігти, розхворітися**) і сербській мовах (*за-, по-, про-, раз-, уз-* (*се*): **запівати, потрчати, поговорити, разболети се, узбуркати се**), а також фінитиву й комплетиву як завершальним вимірам дії. Український фінитив характеризується афіксами *від-, до-, пере-* та конфліктом *від- ... -ся* (**відслужити, догоріти, пересумувати, відспіватися**), а сербському фінитиву властиві афікси *од-, пре-, до-*: **одслужити, прежалити, догорети**.

Достатньо вичерпним є розгляд обмежувальних родів дії зразка делімітатива й пердуратива з виявом їх регулярної афіксальної маркованості в студійованих мовах та простеженням корелятивності встановлених афіксів в українській та сербській мовах, пор. український афікс делімітатива *по-* (**посидіти**) та сербські афікси делімітатива *по-, про-, при-* (**поседети, придржати, провеселити се**). Подібне спостережувано і в пердуратива з його афіксальним багатством в українській (*про-, пере-, від-, ви-*: **просидіти, пересидіти, відсидіти, висидіти**) та сербській (*про-, пре-, од-*: **пробдети, преседети, одседети**) мовах.

Аналіз кількісно-кратних родів дії представлено детальним розглядом семельфактивів, мультиплікативів, альтернативів, сепетивів, реципроків, дистрибутивів, диверсативів, циклокативів, амбулативів, кумулятивів, ітеративів. В українській мові семельфактив корелює з афіксальним вираженням *-ну-, за-* (**ойкнути, заскрипіти**), а в сербській – із *-ну-, за-, по-*: **јаукнути, залајати, покуцати**. Для мультиплікатива в обох досліджуваних мовах властивий афікс *-а-* (укр. **ойкати** / серб. **јаукати**), а для альтернатива притаманна афіксальна маркованість у сербській (*-а-*: **носити**) і відсутність останньої в українській (**носити**), хоча можливим є визначення афікса *-и-* як маркера такої семантики. Розширена афіксальна закріпленість притаманна сепетиву в українській мові (*-ота-, -оті-, -оні-*: **булькотати, блископати, дудоніти**), реалізацію семантики якого не зафіксовано в сербській мові. Реципрок із його інтерпретаційно-актантним дериваційним статусом, який маркує взаємні відношення між учасниками, в українській мові має закріплення в конфіксі *пере-...-ува-...-ся* (перегукуватися, перешіптуватися), а в сербській – *до-...-ива- се, до-...-ава- се* (**довикивати се, дошаптавати се**).

Зіставний аналіз дистрибутива в українській та сербській мовах став опертям для встановлення афіксів його вияву в українській (*по-, пере-, по-в-, по-ви-, по-за-, по-роз-* та ін.: **половити, переловити, повкидати, повикидати, позакидати, порозкидати**) та відповідних афіксальних корелятивів у сербській (*по-, из-, по-у-, по-из-, по-за-, по-раз-* та ін.: **похватати, избудити, поубацивати, поизбацивати, позатварати, поразбијати**). В афіксальному маркуванні диверсатива в українській мові регулярними постають: *роз-, роз-... -ся*: **розкидати, роз'їхатися**, а в сербській: *раз-, раз- се*: **разбацати, разићи се**. Подібне простежується і в циклокатива: українська мова: *з-, з-...-ся* (**зібрати, з'їхатися**): сербська мова: *с-, с- се* (**сатерати, скупити се**). Амбулатив і кумулятив в українській та сербській мовах мають тотожний афіксальний вияв. Для амбулатива – це *об-* (укр. **об'їхати, обпитати** / серб. **обићи**), а для кумулятива – *на-*: укр. **накидати** / серб. **набацати**. Корелятивність афіксів властива ітеративам, які виражають семантику багатократності, пор.: укр. (*-а-, -ува-/юва-, -ава-*: **їдати, бувати, знавати**); серб. *-а-, -ива-, -ава-*: **вијати, ноћивати, ручавати**).

Кількісно-градуальні роди дії в монографії диференційовано на роди з динамічним (еволутив і фактитив) та порівняльним (мајоратив) градуюванням, а також нормативним градуюванням як нормою інтенсивності (інтенсив, а також інтенсив семельфактивний, інтенсив позитивного результату, інтенсив негативного результату, інтенсив ускладнений, тотально-об'єктний, деінтенсив термінативний, деінтенсив інтермінативний, деінтенсив семельфактивний комітатив) і нормативним градуюванням як модальною нормою (ексцесив суфіцитний, ексцесив дефіцитний, сатуратив). Для еволутива і фактитива як родів дії із семантикою динамічного регулювання характерна відносна корелятивність афіксів в українській та сербській мовах, пор. еволутив: укр. *-і-, -а-, -ну-* (**біліти, сильнішати, бліднути**) / серб. *-е-, -а-, -ну-, -и-*

(*белети, јачати, трунути, трулити*); фактитив: укр. *-и-* (*білити*) / серб. *-и-* (*белити*). Подібне спостережено і в афіксальному закріпленні майоратива як реалізатора порівняльного градування: укр. *пере-, об-, з-* (*перехитрити, обіграти, звоювати*) / серб. *над-, пре-, од-* (*надмудрити, прерастати, одскочити*).

З-поміж родів дієслівної дії нормативного градування із семантикою норми інтенсивності широкий спектр афіксального маркування властивий для інтенсива: укр. *роз-, роз-...-ся, ви-, від-, на-* (*розцілювати, розбалакатися, вимучити, відлупцювати, накричати*) / серб. *раз-, раз- се, из-, -уса-* (*раздебљати се, распричати се, изљубити, дрмусати*) та ін.

Значну увагу М. Іванович приділяє дослідженню не лише вираження родо-дієслівної семантики за допомогою афіксів. Так, семельфактивне значення властиве українським словам на зразок *бах, бац, бебех, брязь, геп, гоп, грюк, кап, лясь, плесь, плюсь, пурх, рип, стук, сьорб, торох, тук, хлясь, хрум, хрусь*, пор.: *А він розсердився та грюк дверима* (Б. Грінченко); *А я торох! А він ай-яй! А я хап за вуха!* (В. Близнець); *<...> як котра пташина надто близько надлізе, а він клап її зубами або стук її ногою* (В. Близнець), а в сербській мові – *буп, гру, кври, љос, пљас, пљус, трас, трес, хоп, цап, цмок, цуп*, наприклад: *Био је сушта умільатост и невиност <...> а онда, у следећем трену, хоп – и од кобасице не би било ни наговештаја* (Р. Зоран); *Потезнем те прескочим врљике и саплетем се колико дуг – љос о ледину* (М. Глисич).

Відповідна семантика родів дієслівної дії може виражатися тими чи іншими акціональними конструкціями, пор., наприклад, починальне значення в українській мові через модифікатори *почати(ся), стати, заходитися*, а в сербській – *почети, стати, кренути*; інтрагермінальне значення – в українській мові модифікаторами *продовжувати(ся), не переставати*, а в сербській – *настављати (се), не престајати*; завершальне значення в українській мові – модифікаторами *кінчити(ся), завершити(ся), перестати, припинити, перервати*, для сербської – *завршити (се), окончати (се), престати, прекинути*; відповідно – комплетивне значення в українській мові зреалізовано модифікаторами *докінчити, довершити*, а в сербській – *довршити*.

Не менш регулярно окремі дієслівно-родові дії реалізуються словами певного категорійного класу: частки зразка *і/та давай, (і/та) ну* в українській мові окреслюють починальну семантику: *Як почув, що капає вода зі стелі, зразу ожив, та давай стрибать і пурхатъ між краплями, і ловить їх, і дзенькать підківками* (В. Близнець); *Тимко, наприклад, дістав город під самим селом <...> і давай нарікати, і давай плакати* (У. Самчук); *Таки одломив добру шматуряку і ну її вминати* (А. Головка); частка *знай* реалізує в українській мові інтрагермінальне значення: *Тарас у Нижньому знай п'є-гуляє, і за холодну воду не беручись* (Василь Шевчук); *А ковалі знай кували, та не всі водне* (Ю. Мушкетик); у сербській мові така функція належить частці *ли*: *А Суреп само уздигао обрве, на коси ли — коси* (Станко Гайдук). Ітеративну семантику в українській мові репрезентують частки *буває, бувало, було*: *Приїде оце, бувало, в гості та й похвалиться, буває, батькові, що там Миколай Миколайович наступатиме, чи що* (А. Головка); *Я стільки, друже, думав про ці хвилини!.. Пишу, було, чи граю уже написане, а ти сидиш і слухаси...* (Василь Шевчук).

Виділені чотири комплекси акціональних значень в українській та сербській мовах – акціональних фазових модифікацій, акціональних детермінативних модифікацій, акціональних кількісно-кратних модифікацій, акціональних кількісно-градуальних модифікацій – ілюструють низку спільних значенневих виявів і формального вираження останніх у досліджуваних мовах: афіксів, аналітичних маркерів і под. Ґрунтовно в дослідженні схарактеризовано відмінності між типами афіксальних морфем в реалізації дієслівно-родової семантики у студійованих мовах. Так, наприклад, інтрагермінативні деінтенсиви в українській мові мають префіксально-суфіксальні маркери (*поспівувати, наспівувати*), а в сербській – такі маркери зустрічаються рідко (*попéвати*), регулярнішими є суфіксальні (*пєвушити, пєвуцкати, пєвкати*). Відмінності у формальній реалізації досліджуваної дієслівно-родової семантики виявлювано також у конкретних афіксах, що належать до спільнослов'янського фонду: реципрок в українській мові формально закріплений афіксом зразка *пере- ...-ува-...-ся* (*перекидатися, перешіптуватися*), а в сербській – *до-...-ива-(-ава)-... се* (*добацувати се, дошаптавати се*). До цього треба додати аргументовано прокоментовану М. Іванович різницю в семантичному наповненні формально тотожних і функційно близьких афіксів: починальний акціональний комплекс в українській мові реалізується афіксом *роз-* зі значенням інтенсивності (*розхворітися, розплакатися*), у сербській мові афікс *раз-* із семантикою початковості (*разболети се*) й, у деяких випадках, посилення інтенсивності (*расплакати се*).

У монографії автор звертає увагу на відмінності конкретного складу афіксів як засобів вираження певної акціональної семантики. Так, в українській мові починальний акціональний комплекс здебільшого формалізований афіксами зразка *за-, по-, роз-*, а в сербській – афіксами *за-, по-, раз-, про-, уз-*, пор. також співвідношення конкретних афіксів реалізації фінитивного акціонального комплексу: укр. *від-, пере-, від-...-ся* / серб. *од-, пре-* та ін. До цього треба також додати розгляд складу й обсягу твірної бази дієслівних лексем – реалізаторів акціональних значень: українські делімітативи утворюються зазвичай від мультиплікативних дієслів (*поблимати, поклацати, поплескати*), а в сербській мові фінитивний, делімітативний, пердуративний, інтенсивні, ітеративні акціональні класи від мультиплікативних дієслів не утворюються, що для української мови цілком властиве: *відбігати(ся), побігати, пробігати, вибігати, добігатися, попобігати*. У сербській мові подібні властиві не є нормативними.

Дослідження Мілени Іванович «Акционалност – семантика и форма: у савременом украинском и српском језику» є ґрунтовним та повним як за теоретичним рівнем розгляду аналізованої проблеми, так і за коректністю аргументації за допомогою ілюстративного матеріалу з обох мов.

Авторка запропонувала власний погляд на вельми складну проблему – акціональну семантику українського й сербського дієслова зі встановленням спільних і відмінних площин у реалізації встановлених чотирьох основних різновидів значеннєвих акціональних комплексів. Дослідження розпросторує студіювання М. Іванович з дієслівної проблематики² (Івановић Милена. Прелазност у украјинском језику: функционални аспект / Милена Ивановић. – Београд: Задужбина Адрејевић, 2007 (Београд: Тодра плус). – 120 с.), що в майбутньому може дати фундаментальну контрастивну українсько-сербську чи сербсько-українську граматику. Безперечно, в підготовленні перевидання такої вкрай важливої праці слід поміркувати над упорядкуванням іменного і предметного покажчика. Останній варто структурувати в двомовному варіанті, оскільки сучасна граматична термінологія двох аналізованих мов має певні розбіжності, до цього варто додати й понятєво-термінологійну складність аспектологічної проблематики.

Рецензована монографія засвідчує розширення фундаметальних праць із контрастивної українсько-сербської проблематики, актуалізує важливі питання взаємодії двох слов'янських мов і водночас уможлиблює поглиблення контрастивних граматичних студій з визначенням їх пріоритетних площин. Активізації такого зразка студіювань сприяло б створення паралельних корпусів сербської й української національно-літературних мов.

Анатолій Загнітко

Надійшла до редакції 12 січня 2017 року.

PRZYIMKI WTÓRNE W JĘZYKU POLSKIM (ASPEKT DIACHRONICZNY)

Рец. на книгу: *Janowska Aleksandra. Kształtowanie się klasy polskich przyimków wtórnych / Aleksandra Janowska. – Katowice : Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, 2015. – 120 ss.*

Podział zasobu leksykalnego na tzw. *autosemantika* i *synsemantika*, którego dokonano na początku XX wieku, wytyczył niejako nowe kierunki badań nad elementami języka. Za wyrazy samoznaczące (*autosemantika*) uznano wyrazy, które posiadają samodzielne znaczenie leksykalne i mogą funkcjonować w zdaniu niezależnie, jako jego człony. Natomiast za wyróżnione w tej klasyfikacji znaki współznaczące (*synsemantika*) przyjęto uważać elementy językowe, które same przez się pełnego znaczenia nie mają, otrzymując je dopiero w zespoleniu z wyrazami autonomicznymi, których funkcję semantyczną (również składniową) modyfikują. Do synsemantików zaliczono głównie morfemy słowotwórcze i fleksyjne, a także przyimki, spójniki, partykuły itp. Rozróżnienie to zapoczątkowało ożywioną międzynarodową dyskusję dotyczącą zastosowania tych ostatnich, ich semantyki czy roli w wypowiedzeniu, dyskusję pogłębianą i poszerzaną na każdym kolejnym szczeblu rozwoju myśli lingwistycznej.

Autor tego rozróżnienia, Anton Marty, prawdopodobnie nie przypuszczał, że obecny stan języków słowiańskich, zmiany, zachodzące w nich szczególnie w ostatnim okresie, wymuszają niejako powrót do tej problematyki. Ponadto uwzględnienie dzisiejszych wyobrażeń o języku i współczesnej metodologii badań może dostarczyć nowej wiedzy o znanych i (wydawać by się mogło) dawno zbadanych zjawiskach.

Przyjmuje się, że jedną z bardziej interesujących grup synsemantyków są przyimki. W tym właśnie obszarze sytuuje się opiniowana monografia.

Obiektem opisu w pracy są wymienione w tytule przyimki wtórne – kategoria wąsko wyspecjalizowana pod względem semantyki i zastosowania syntaktycznego, jednostki bądź jednowyrazowe, o złożonej jednak budowie morfologicznej (przynajmniej w aspekcie etymologicznym), bądź kilkuwyrazowe. We współczesnych językach odgrywają one coraz większą rolę, zwłaszcza w publicystyce czy w tekstach specjalistycznych, gdzie ścisłość przekazu jest zadaniem priorytetowym. Ma to również związek z powolnym, choć głębokim procesem zmian składniowych w zakresie relacji przypadkowych: funkcje wielu przypadków ulegają rozszerzeniu i zróżnicowaniu poprzez ich uzupełnienie połączeniami przyimkowymi, konstrukcje bezprzyimkowe aktywnie wypierane są przez konstrukcje przyimkowe. Ekspansja przyimków wtórnych, stanowiąca istotne zjawisko składniowe ostatnich dziesięcioleci, jest tu szczególnie zauważalna.

Trzeba w tym miejscu powiedzieć, że konieczność opracowania tych zagadnień spowodowała powołanie do życia międzynarodowego projektu pod nazwą „Przyimki słowiańskie w synchronii i diachronii: morfologia i składnia”, którego celem jest m.in. sporządzenie maksymalnie pełnego korpusu przyimków i ich ekwiwalentów obecnych w poszczególnych językach słowiańskich (o projekcie tym autorka obszernie wspomina, wnikliwie ustosunkowując się do jego zasadności). Muszę też dodać, że do tej pory (jak na razie) ukazały się tylko dwa rejestry: zbiorowe opracowanie jednostek ukraińskich [A. П. Загнітко, І. Г. Данилюк, Г. В. Ситар, І. А. Щукіна, *Словник українських прийменників. Сучасна українська мова, Донецьк 2007*] oraz trzyczęściowy słownik przyimków języka białoruskiego Marii Koniuszkiewicz [M.I. Канюшкевіч, *Беларускія прыназоўнікі і іх аналагі. Граматыка рэальнага ўжывання. Матэрыялы да слоўніка, У 3 частках, Частка 1. Дыяпазон А–Л, Гродна 2008; Частка 2. Дыяпазон М–П, Гродна 2010; Частка 3. Дыяпазон Р–Я, Гродна 2010*]. Z tego co mi wiadomo,

² Загнітко А. Сучасна лінгвістика : погляди та оцінки : науково-аналітичне видання [Текст] / Анатолій Загнітко. – Донецьк: Вид-во «Ноулідж» (Донецьке відділення), 2014. – С. 285–301.